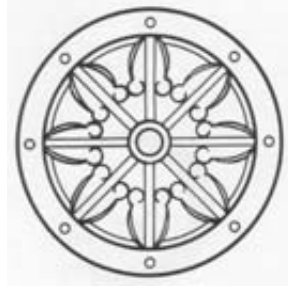

De betekenis van devotie

– Bhupendra R. Vora

Het nobele achtvoudige pad van de Boeddha noemt juiste kennis of waarneming als de eerste stap op het pad. Wanneer er juist waarnemen is, volgen juiste gedachten en handelingen. Daarom moeten het te bereiken doel, het te bereiken pad en de aard van de reis duidelijk ingezien worden. *Licht op het Pad* geeft een aanwijzing over de voorbereiding die nodig is om het pad te betreden. De aspirant wordt gevraagd 'de weg te zoeken'. Verder staat er dat de weg gezocht moet worden door 'zich binnenin terug te trekken' en 'buiten dapper voorwaarts te gaan'. Dit suggereert dat de aard van de voorbereiding zowel op het innerlijke als het uiterlijke niveau van ons wezen ligt. Het zich binnenin onszelf terugtrekken wordt een proces van bespiegeling en contemplatie over onze ware aard en het doel van het leven. 'Buiten dapper voorwaarts te gaan' kan geïnterpreteerd worden als het licht van deze kennis over alle uiterlijke activiteiten te laten schijnen.

De heer Bhupendra R. Vora is al heel lang lid van de TS en een voormalig General Secretary van de TS in Oost en Centraal Afrika.

Het commentaar op dit aforisme verklaart dat de weg niet te vinden is door devotie alleen, noch door religieuze contemplatie alleen, noch door zelfopofferend werk alleen. Al deze stappen zijn nodig om de ladder te beklimmen die leidt tot vervolmaking.

De *Bhagavad Gita* verwijst naar vele paden, waarvan drie paden over het algemeen beschouwd worden als de belangrijkste. Dit zijn het pad van kennis (*jnana*), actie (*karma*), en devotie (*bhakti*). Aspiranten volgen er één van, al naar gelang hun aard, die wellicht op actie gericht is (*karma yoga*), op wijsheid gericht (*jnana yoga*), of op devotie (*bhakti yoga*). De Heer Krshna zegt in de *Bhagavad Gita*: 'hoe mensen mij ook benaderen, precies zo verwelkom ik hen, want het pad dat mensen kiezen van iedere kant is het mijne.'

De paden zijn misschien verschillend, maar alle leiden zij naar de hoogste ervaring van het goddelijke. Er is misschien een overmacht aan actie, wijsheid of devotie aanwezig in de aard van de aspirant, maar alle eigenschappen manifesteren zich uiteindelijk in hem. Mystici van alle leeftijden geven deze goddelijke ervaringen weer in hun opstellen. In de Rubaiyat beschrijft de grote Perzische mysticus, Omar Khayyam, in een prachtig kwatrijn deze ontdekkingsreis:

*‘Er was een deur waarvan ik geen sleutel vond:
Er was een sluier waar ik niet doorheen kon kijken:
Wat gepraat, een poosje, over mij en u
Leek het – en toen niet meer over u en mij.’*

In zijn commentaar op dit kwatrijn van de Rubaiyat zegt Swami Yogananda Paramahansa dat dit de voortschrijdende toestanden van spiritueel ontwaken beschrijft, de innerlijke ontdekkingsreis die gaat over het besef van onze ware innerlijke natuur als het Zelf (*Atma*), en de bron van alle manifestatie, de Opperste Schepper. Het is het besef van het ‘mij’ en ‘u’ – *atma* en *paramatma* – en de opperste staat van vervoering wanneer het Zelf wegsmelt in de Ene Absolute God. De Rubaiyat wordt vereerd als een geïnspireerd Soefi-geschrift. De hartstochtelijke lof van wijn en liefde in de Rubaiyat zijn vaststaande metaforen van het Soefisme en verwijzen naar de vreugde van de geest en de devotie tot God. Een andere Soefi-sekte, de ‘dansende derwisjen’, drukten mystiek en devotie tot God uit door middel van muziek en beweging als men rondanst in cirkels, die duiden op een centraal punt van verering van het Ene Allerhoogste.

In de *Bhakti Soetra's* van Narada (vers 51) is over deze toestand van extase en devotie gesproken als een onbeschrijfelijke staat van liefde, een staat van totale en onvoorwaardelijke overgave van het zelf en aanbidding van het goddelijke. In zo'n staat bestaat er geen ‘u’ en ‘mij’ meer. Zulke devotie overwint de illusies en beperkingen van het wereldse leven. De toegewijde mens, devotie en het voorwerp van devotie worden één. Over deze toestand zeggen de Hindoe-manuscripten: ‘hij die weet, weet; niets anders weet.’

Liefde overstijgt de verering en adoratie van alleen de uiterlijke vorm van het voorwerp en laat zijn ware aard ervaren binnen in de diepten van het bewustzijn. Het verschil tussen de twee toestanden is soms wel beschreven als verering van de ene met vorm (*saguna*) en de vormloze (*nirguna*).

Deze vergroting van ervaring wordt prachtig weerspiegeld in het leven van de grote negentiende eeuwse wijze, Swami Ramakrishna Paramahansa. Hij was zeer toegewijd aan de Goddelijke Moeder, Kali, en bleef in voortdurende staat van extase en vuur. De vorm van de Moeder was altijd aanwezig, en was het voorwerp van zijn devotie; maar zijn Goeroe leidde hem ook tot de ervaring van de vormloze (*nirguna*) realiteit.

De alom bekende *Ramacharit Manas* definieert de betekenis van devotie in de dialoog tussen de opperste toegewijde, Sabari, en de heer Rama. In een staat van grenzeloze liefde en adoratie smeekt Sabari Rama om haar leidsman te zijn op het pad van ware devotie en ook uit te leggen wat devotie werkelijk betekent. Haar gebed begint met een totale ontkenning van het zelf, waarin zij haar ontoereikendheid in ieder opzicht uitdrukt. Pas wanneer de ‘wereldse bezittingen’ – geld, roem, status of wijsheid volkomen verworpen worden en er een staat is van niet-bezitterigheid, dan pas voldoet de aspirant aan de eisen voor ware devotie. Op het pad van devotie moet men staan in zijn naakte staat, ontdaan van alle verworvenheden, nederig, om het goddelijke te beseffen.

Aan Sabari beschrijft Rama het negenvoudig pad van devotie; het *summum bonum* hiervan is de uitdrukking van grenzeloze liefde jegens God, uitgedrukt door het constant opzeggen van zijn naam (*mantra yoga*) en het overpeinzen van zijn eigenschappen, om één te worden met hem. Het geeft ook zelfloze dienstverlening en devotie aan jegens de Goeroe en andere volmaakte wezens die belichamingen zijn van het Goddelijke. De Jains hebben een prachtige mantra waarin alle volmaakte wezens vereerd worden – Siddha's, Arhats, Acharya's en anderen die devotie verdienen. Maar het doel van het opzeggen ervan is niet alleen verering uit te drukken voor die verheven wezens maar het begrijpen van de deugden waarvan zij de belichaming zijn en deze te imiteren. De ware betekenis van devotie is getransformeerd worden tot het beeld van het

voorwerp van verering, met alle attributen die dat Wezen vertegenwoordigt.

In een verhoogde staat van devotie, die van diep binnenin ontstaat, ziet de toegewijde de weerspiegeling van Brahman in alle talloze levensvormen. Daarom wordt het gevoel van liefde jegens alle leven op gelijke wijze uitgedrukt en kenmerkt zich door een afwezigheid van *raga* en *dvesha*, aantrekking en afkeer. De grote heilige en dichter uit Goejarat in India, Narasimha Mehta, drukte deze staat prachtig uit in zijn compositie:

*'U alleen bent in het Universum,
u verschijnt in talloze vormen,
in het lichaam bent u de vitale adem,
u bent het Licht dat licht zichtbaar maakt,
in het niets bent u het Woord
... Er zijn misschien vele vormen, maar de
substantie is dezelfde.
Het zijn de zogenaamde geleerden die
mensen in verwarring gebracht hebben.
De werkelijkheid is als het zaad in de boom,
en de boom in het zaad
maar ze kan niet gevonden worden door het
denkvermogen.
Ze openbaart zich alleen aan degene die
haar benadert met Liefde.'*

'Negenvoudige devotie' beschrijft de aard van de toegewijde als zijnde argeloos, vrij van zelfzucht, tevreden met de omstandigheden van het leven en zelfbeheersing en deugden in praktijk brengend. Afstand nemen van talloze activiteiten is een van de kenmerken die leiden tot eenpuntigheid. Zo is de weg van de mystici, wier weg de weg van het hart is. Hun mystieke ervaringen en verhoogde staat van liefde komen tot uitdrukking in prachtige liederen en muzikale composities.

Zulke devotie neemt een kwaliteit aan die uniek is in zichzelf wanneer zij onvoorwaardelijk is, onverdeeld en niet zelfzuchtig in haar aandacht voor het object van adoratie en verering. Zoals de heilige Paulus zegt, 'liefde zoekt niets, verlangt niets.' De hoogste staat van devotie wordt aangegeven door zulke onvoorwaardelijke liefde wanneer men niets zoekt – zelfs geen bevrijding. Dan wordt het handelen

zonder begeerte en is het weergaloos in zijn verhevenheid.

Er bestaat een interessant verhaal over de grote Mogul Keizer Akbar en de muziek maestro, Tansen, die beschouwd werd als een van de juwelen van het hof van de Keizer. Tansen was een grote componist wiens weergave van melodische wijzen of *ragas* uitmuntend was. Op een dag gaf de Keizer te kennen dat hij wilde luisteren naar de muziek van Tansens goeroe, Swami Haridas. Tansen stemde erin toe hem mee te nemen naar de ashram van zijn goeroe maar zei dat zij onopvallend naar hem zouden moeten luisteren, zonder zijn aandacht te trekken. Vroeg op een ochtend gingen de Keizer en Tansen naar de ashram, verborgen zich achter een boom en luisterden naar een klassieke compositie die de uitdrukking vormde van diepe devotie aan God met veel vuur. Het was een roerende ervaring die de Keizer nooit eerder beleefd had. Zijn voor de hand liggende vraag aan Tansen was: 'waarom heeft uw muziek niet dezelfde toverkracht?' Tansens antwoord was een openbaring: 'ik zing voor de Keizer, maar mijn goeroe zingt voor de Keizer der Keizers (God).' Wanneer devotie wordt opgedragen aan de Allerhoogste op een onvoorwaardelijke en zuivere wijze, neemt het een kwaliteit aan 'uit een andere wereld'.

Jnanesvar, die de *Jnaneisvari Gita* componeerde, legde sterk de nadruk op de leer van het hart in zijn leringen. Deze werd uitgedrukt als broederlijke liefde voor alle wezens en devotie tot God. Zijn definitie van devotie was uniek. Hij zei: 'bekijk ieder wezen als een microkosmos van de macrokosmos. Dit is waarlijk het pad van devotie' (*Anubhavamrta*). Namadeva uitte soortgelijke denkbeelden toen hij zei dat een ware heilige Vasudeva of God in alle wezens ziet. Aurobindo had een dergelijke mystieke ervaring toen hij in de gevangenis zat in Alipore toen hij Vasudeva overal zag, in de vorm van de cipier, de muren, de tralies, zijn beddengoed en de andere gevangenen. Een andere heilige uit Maharashtra, in West India, Eknath, beschouwde devotie als een doel en ook als

het middel. Het einddoel van zulke aspiranten was om in eeuwigdurende vervoering te zijn voor het Goddelijke door hun devotionele praktijken.

Goeroe Nanak, de stichter van het Sikhgeloof, hechtte veel belang aan het uitdrukken van devotie door *nam*, *dan* en *ishnan*.

Nam verwijst naar eenheid met God, *dan* naar eenheid met de hele mensheid door vrijgevigheid, zelfopoffering en dienstbetoon, en *ishnan* naar eenheid met ons Hoger Zelf door zuivering en verheffend streven. Om het doel van redding te bereiken benadrukte Nanak het gevoel van verwondering – de wonderbaarlijke God, zijn wonderbaarlijke schepping en wonderbaarlijke orde. Opperste nederigheid die leidt tot onderworpenheid en liefde voor de hele mensheid worden benadrukt in de *Goeroe Granth Saheb*, het heilige boek van de Sikhs. Door middel van devotionele gebeden trachten aspiranten hun bewustzijn te verbinden met dat van God. Andere grote mystici die behoren tot de Bhakti-traditie in India, zoals Kabir en Meera, beschouwden devotie als de opperste manier om Godrealisatie te bereiken. Zij waren mystici die in staat waren om door de sluiers van maya heen te dringen en de werkelijkheid te aanschouwen. Dit wordt weerspiegeld in hun composities.

In de Christelijke traditie bracht de heilige Franciscus van Assisi een soortgelijke boodschap. Zijn devotie tot God werd uitgedrukt door dienstbetoon aan zowel mens als dier. In de moderne tijd gaf Moeder Teresa van Calcutta aan de devotie tot God een nieuwe dimensie door haar dienstbetoon aan de armen en behoeftigen van die stad, hetgeen zij zag als dienstbetoon aan Jezus. Devotie neemt een alomvattende betekenis aan wanneer in de hele schepping een afspiegeling van God gezien wordt. Zij wordt weerspiegeld in alle dienstverlenende handelingen, in de wijs-

heid die ervaren wordt in het begrijpen van het Ene Leven in zijn vele vormen en in de liefde die voortkomt uit deze staat. Angelus Silesius suggereert de weg van het hart in zijn compositie:

‘De langste weg tot God, de indirecte, gaat door het intellect. De kortste weg gaat door het hart. Hier is het einde van mijn reis en hier het begin ervan.’

De weg van het hart is de weg van zelfverloochening, van de ontkenning van egoïsme. Wanneer het hart regeert over het hoofd, bloeit de liefde op. Het is het pad van overgave van het lager zelf op het altaar van het hoger Zelf. In de *Bhagavad Gita* beschrijft de heer Krishna uitgebreid de eigenschappen van een toegewijde aan Arjoena. Hij noemt ze op:

‘Hij die vrij is van haat jegens alle wezens, is vriendelijk en attent voor allen, ontbeert het bewustzijn van “ikheid” en bezitterigheid, blijft gelijkmoedig onder lijden zowel als vreugden, is vergevingsgezind, immer tevreden; een regelmatig beoefenaar van yoga, die steeds door yoga probeert het zelf te kennen en zich te verenigen met de geest, die in het bezit is van een ferme vastberadenheid, met een denkvermogen en onderscheidingsvermogen die ondergeschikt zijn aan Mij – hij is Mijn toegewijde, hij is Mij dierbaar.’

In andere verzen weidt Krishna verder uit over deze eigenschappen: vrij van uitgelatenheid, afgunst, vrees en zorgen, vrij van wereldse verwachtingen, onbezorgd en onaangetaan door de omstandigheden. Zo iemand is vrij van *raga* en *dvesha*, aantreking en afstoting. Sankaracharya bevestigt in zijn werk *Moha Mudgara* de noodzaak voor het temperen van wijsheid door devotie. De voorbereiding voor het pad moet zowel het hoofd als het hart omvatten.

Uit: *The Theosophist*, november 2002
Vertaling: A.M.I.